

**Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πράσινη Βίβλο
— Η επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη»**

(COM(2003) 27 τελικό)

(2004/C 10/14)

Στις 21 Ιανουαρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την το ανωτέρω Πράσινη Βίβλο.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Butters.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 38 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ

Στην εισαγωγή αναπτύσσονται το αντικείμενο, οι στόχοι και το πλαίσιο της γνωμοδότησης και διασαφηνίζεται ιδίως η ανάγκη δράσης στα πλαίσια των παραμέτρων που θέτει η Πράσινη Βίβλος με σκοπό τη συμβολή, όσο το δυνατόν πιο εποικοδομητικά, στην τρέχουσα διαδικασία ανάπτυξης ενός μακροπρόθεσμου πλαισίου εργασίας για την ευρωπαϊκή πολιτική, το οποίο θα ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα.

- Σύντομα γενικά σχόλια σχετικά με την Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα συνολικά παρατίθενται στο τμήμα 2, προτού τεθούν δύο σημεία, τα οποία κατέχουν κεντρική θέση στο χώρο αυτό: η προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας και η δημιουργία ενός περιβάλλοντος το οποίο ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα τα οποία συζητούνται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια στα τμήματα 3 και 4.
- Στο τμήμα 5 εξετάζονται ορισμένα βασικά στοιχεία που τίθενται στην Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα:
 - Εάν είναι απαραίτητο να γίνει διάκριση μεταξύ των διαφορετικών μορφών επιχειρηματικότητας,
 - Εάν η επιχειρηματικότητα απευθύνεται σε όλους,
 - Η συμβολή της επιχειρηματικότητας στην κοινωνία,
 - Τα κίνητρα των επιχειρηματιών,
 - Εάν το αμερικανικό πρότυπο επιχειρηματικότητας αποτελεί ορθό πρότυπο για την Ευρώπη,
 - Ο αντίκτυπος των επιχειρηματιών στην κοινωνία.
- Στο τμήμα 6 της γνωμοδότησης εντοπίζεται ένας αριθμός πολιτικών προτεραιοτήτων για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και υποβάλλονται συγκεκριμένες συστάσεις για την ανάληψη δράσης καθώς και ένας αριθμός άλλων προτάσεων που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την παρακολούθηση της Πράσινης Βίβλου για την επιχειρηματικότητα.
- Στο τμήμα 7 η ΕΟΚΕ δίνει σύντομες απαντήσεις στις 10 ερωτήσεις που τέθηκαν στην Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα ενώ τα συμπεράσματα περιλαμβάνονται στο τμήμα 8.

1. Εισαγωγή

1.1. Επιδίωξη της παρούσας γνωμοδότησης είναι να συμβάλει θετικά στην τρέχουσα διαδικασία για την κατανόηση και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας. Το πρόγραμμα δράσης της Λισαβώνας και ο μετέπειτα Ευρωπαϊκός Χάρτης των Μικρών Επιχειρήσεων υπογράμμισαν τη σημασία της επιχειρηματικής δραστηριότητας για τη βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρώπη καθώς και την ανάγκη δημιουργίας πολιτικού περιβάλλοντος το οποίο ευνοεί την προώθηση της επιχειρηματικότητας.

1.2. Η επιχειρηματικότητα αποτελεί καθολική πολιτιστική αντίληψη, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας είναι η νοοτροπία που εκδηλώνεται με πολλούς τρόπους. Η γνωμοδότηση επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην οικονομική διάρθρωση της επιχειρηματικότητας, στη μορφή της διαχείρισης μιας επιχείρησης, και στους παράγοντες που επηρεάζουν την εμπλοκή των ανθρώπων σ' αυτή τη δραστηριότητα.

1.3. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ θα καταρτιστεί τη με βάση τις παραμέτρους της Πράσινης Βίβλου, στο πλαίσιο και το σχέδιο δράσης της. Θα διερευνήσει και θα αναπτύξει τα σημεία που περιέχονται στην Πράσινη Βίβλο και θα συμβάλει θετικά με την υποβολή συστάσεων για το Πρόγραμμα Δράσης (ΠΔ), που ζητήθηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων κατά την εαρινή σύνοδο της ΕΕ το 2003.

2. Γενικές Παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα και συγχαίρει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το άριστο αυτό έργο. Εκτιμά ότι η Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα παρέχει μία ιδιαίτερα χρήσιμη καταγραφή των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι μελλοντικοί και υφιστάμενοι ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχειρήσεων στην Ευρώπη, προσφέροντας χρήσιμη ανασκόπηση των αιτιών που περιορίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ευρώπη σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.

2.2. Δεδομένου ότι Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα της Επιτροπή ενθαρρύνει τη ζωντανή συζήτηση στους κόλπους των επιχειρηματικών κύκλων και των αρμοδίων για την χάραξη της πολιτικής δικαίως μπορεί να θεωρηθεί επιτυχής πρωτοβουλία. Ωστόσο, η πρωτοβουλία αυτή θα έχει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα μόνο εάν η Επιτροπή επενδύσει τώρα σε αυτές τις βάσεις θεσπίζοντας ένα φιλόδοξο και μακρόπνοο σχέδιο για την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων και έπειτα συνεχίσει διασφαλίζοντας την εφαρμογή του ΣΔ από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και από τα ενδιαφερόμενα μέρη σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο.

2.2.1. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη ζωτική σημασία που έχει ο καθορισμός της πολιτικής δράσης με βάση τις ανάγκες των επιχειρηματιών. Αυτό απαιτεί τροφοδότηση από το σύνολο του τομέα των ΜΜΕ, μέσω της συμμετοχής ενός όσο το δυνατόν ευρύτερου φάσματος οργανώσεων που εκπροσωπούν επιχειρήσεις σε όλα τα επίπεδα χάραξης πολιτικής, από τα προκαταρκτικά στάδια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

2.2.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ μίας πολιτικής υπέρ της επιχειρηματικότητας, που έχει σκοπό να κάνει κατανοητό το επιχειρηματικό πνεύμα σε όλους και μίας πολιτικής για τη στήριξη της επιχείρησης που περιλαμβάνει σύνολο νομοθετικών και λειτουργικών μέτρων που έχουν σκοπό να μειώσουν τα εμπόδια και να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της επιχείρησης. Προτείνει λοιπόν να χωριστεί το περιεχόμενο του ΣΔ σε δύο ευδιάκριτους τομείς:

- στην προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας: η δράση αυτή πρέπει να αποβλέπει στην ανάπτυξη του πνεύματος της επιχειρηματικότητας, στην αποκατάσταση και στη βελτίωση του κύρους του επιχειρηματία, καθώς και στην αξιοποίηση του επικεφαλής της ατομικής επιχείρησης ή της βιομηχανικής επιχείρησης έναντι των δυνητικών δημιουργών και αγοραστών, του σχολικού, πανεπιστημιακού και οικογενειακού περιβάλλοντος, των δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών και ειδικότερα των τραπεζικών κύκλων και των ευρωπαϊκών διοικήσεων, καθώς και εντός των κρατών μελών
- στη δημιουργία κλίματος που ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα: η δράση αυτή αποβλέπει στον καθορισμό προγράμματος λειτουργικών δράσεων με σκοπό να ευνοήσει τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων σε απάντηση των δέκα ερωτήσεων της Πράσινης Βίβλου.

3. Η προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας

3.1. Όπως αναφέρει η Πράσινη Βίβλος, η επιχειρηματικότητα αποτελεί νοοτροπία. Η νοοτροπία αυτή δεν μπορεί να διδαχθεί αλλά μπορεί να ενθαρρυνθεί. Ο συνδυασμός σφαιρικής παιδείας και έκθεσης στην επιχειρηματικότητα από μικρή ηλικία μπορεί να βοηθήσει ενθαρρύνοντας παιδιά και νεαρούς ενήλικες να σκέφτονται και να συμπεριφέρονται με πιο επιχειρηματικό πνεύμα, ώστε να ξεετάζουν την πιθανότητα της ιδιοκτησίας επιχείρησης ως επιλογή καριέρας.

3.2. Το ΣΔ θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη του την εισαγωγή της έννοιας της επιχειρηματικότητας στα αγόρια και τα κορίτσια από τη σχολική ηλικία, καθώς αυτά τα χρόνια κατάρτισης αποτελούν σημαντικό παράθυρο κοινωνικοποίησης για τους εν δυνάμει ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχειρήσεων του μέλλοντος. Για

μεγάλο διάστημα, η ιδιοκτησία επιχείρησης θεωρούνταν συμβατικά ως μία διέξοδος προς την απασχόληση και την κοινωνική κινητικότητα για ορισμένους με κατά τα άλλα περιορισμένες δυνατότητες στην αγορά εργασίας, όπως για τα άτομα με χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση και για τους οικονομικούς μετανάστες. Ωστόσο, η κοινωνία και η αγορά εργασίας αποδεικνύουν σταδιακά ότι η ιδιοκτησία επιχείρησης μπορεί να προσφέρει δυνατότητες σε όλους. Το ΣΔ θα πρέπει να εξετάσει με ποιο τρόπο η επιχειρηματικότητα μπορεί να παρουσιαστεί σε άτομα όλων των ικανοτήτων ως θετική επιλογή παρά ως απάντηση στις περιορισμένες δυνατότητες της αγοράς εργασίας.

3.3. Η προώθηση της επιχειρηματικότητας παίζει μεγάλο ρόλο στη βελτίωση της αντίληψης του κοινού για τους επιχειρηματίες. Ωστόσο, η αλλαγή πολιτιστικής αντιμετώπισης της επιχειρηματικότητας αποτελεί κατά κοινή ομολογία δύσκολη και μακροχρόνια διαδικασία. Η υιοθέτηση προτύπων προς μίμηση και ο εξύμνηση των αρετών της επιχειρηματικότητας μπορούν να βοηθήσουν, αλλά οι πρακτικές πολιτικές για τη δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος, που να αποσκοπούν στην άνθηση της επιχειρηματικότητας, θα είναι μακροπρόθεσμα πιο αποτελεσματικές και θα πρέπει να αποτελούν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής.

3.3.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι το επιχειρηματικό πνεύμα που διδάσκεται στα δημόσια και ιδιωτικά πανεπιστήμια και στις σχολές εστιάζεται στο υπόδειγμα της μεγάλης επιχείρησης σε βάρος της μελέτης των μικρών επιχειρήσεων. Σήμερα, ο όρος «επιχείρηση» εξετάζεται κυρίως από την άποψη των πάγιων περιουσιακών στοιχείων και της χρηματιστηριακής αξίας της επιχείρησης. Ωστόσο, για τη σαφή κατανόηση των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων απαιτούνται εκτίμηση των ιδιαίτερων κοινωνικών πτυχών του επιχειρηματικού πνεύματος και συλλογισμοί συμβατικής χρηματοοικονομικής φύσης.

Η ΕΟΚΕ ζητά να διεξαχθούν οικονομικές και επιστημονικές μελέτες για τα πρότυπα που προσιδιάζουν στις μικρές επιχειρήσεις. Έτσι, οι εκστρατείες προώθησης που προβλέπονται στο σχέδιο δράσης θα παρουσιάσουν την πραγματικότητα των επιχειρήσεων σε ανθρώπινη κλίμακα και θα προβάλουν την εικόνα των ατόμων που τις διευθύνουν. Το κοινό πρέπει να αντιληφθεί τη μικροεπιχείρηση ως σημαντική και ως σύμβολο επαγγελματικής επιτυχίας, τόσο σε ό,τι αφορά το διαχειριστή της όσο και τους εργαζομένους της.

3.4. Ως προάγγελος της εξύμνησης της επιχειρηματικότητας, το σχέδιο δράσης θα πρέπει να εκτιμήσει σε τι συνίσταται μία επιχείρηση και τι περιλαμβάνει η διαχείρισή της. Η διαχείριση μίας επιχείρησης περιλαμβάνει τη συγκέντρωση μίας ποικιλίας πόρων, ανθρώπινων, οικονομικών και υλικών (κτιρίων και εξοπλισμού), με σκοπό την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που εξυπηρετούν κάποια ανάγκη της αγοράς. Οι ιδιοκτήτες επιχείρησης πρέπει να διαχειρίζονται τις σχέσεις με τους προμηθευτές, το προσωπικό, τους πελάτες και τους άμεσα ενδιαφερόμενους εξωτερικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των φορέων εκπροσώπησης και των κρατικών οργανισμών. Ταυτόχρονα, οι ιδιοκτήτες επιχείρησης θα πρέπει να διατηρούν ζωντανό το δικό τους ενδιαφέρον και αυτό του προσωπικού τους. Μόνο η εκτίμηση αυτών των ρόλων και διαδικασιών θα βοηθήσει στη δημιουργία βάσης για τον εορτασμό της επιχειρηματικότητας.

3.5. Η προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας δύνανται να περιλαμβάνει τη συμμετοχή ενός φάσματος δημόσιων και ιδιωτικών οργανισμών. Σε ό,τι αφορά τους δημόσιους οργανισμούς, είναι σημαντικό να ενσωματώνεται μια αξιολόγηση της επιχειρηματικότητας στις δραστηριότητες και τις πολιτικές όλων των φορέων όπως, π.χ., της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των εθνικών, περιφερειακών, και τοπικών διοικήσεων. Το επιχειρηματικό πνεύμα και η αντίληψη του επιχειρείν θα πρέπει να γίνουν καλύτερα κατανοητά και να διαδοθούν στα στελέχη αυτών των φορέων καθώς, επίσης, και στους πολιτικούς και στην πληθώρα άλλων ιδιωτικών και δημόσιων οργανισμών, που κινητοποιούν, επιβλέπουν, ή εφαρμόζουν πολιτικές οι οποίες ασκούν επίδραση σε μελλοντικές ή υπάρχουσες επιχειρήσεις.

3.6. Ο ρόλος των ενδιαμέσων είναι, επίσης, σημαντικός για την επιτυχή προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος. Πολλές οργανώσεις επιχειρήσεων είναι πρόθυμες να αναπτύξουν στενότερη συνεργασία με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και βρίσκονται σε πολύ καλύτερη θέση από τους οργανισμούς του δημόσιου τομέα για να προσεγγίζουν τα μέλη τους μέσω πρωτοβουλιών προώθησης.

3.7. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη μετάδοση του επιχειρηματικού πνεύματος και την κατανόηση της επιχείρησης και της λειτουργίας της. Ωστόσο, δίνεται υπερβολική έμφαση στις μεγάλες επιχειρήσεις και τις πολυεθνικές. Το σχέδιο δράσης πρέπει να χαράξει στρατηγικές που να προβάλλουν το ρόλο του επιχειρηματία, να μεταδίδουν, έτσι, την εικόνα των μικρών και των πολύ μικρών επιχειρήσεων, και να προβάλλουν μια θετική εικόνα των παραδοσιακών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.

4. Δημιουργία κλίματος που ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα

4.1. Υπάρχει ένα αίσθημα απογοήτευσης στον τομέα των ΜΜΕ σχετικά με τη πολιτική που υιοθέτησε η ΕΕ για να βοηθήσει τους επιχειρηματίες. Πράγματι, επικρατεί η άποψη ότι ο καλύτερος τρόπος με τον οποίο τα ευρωπαϊκά όργανα μπορούν να βοηθήσουν τις ΜΜΕ συνίσταται στο να επιτελούν λιγότερα σε ορισμένους τομείς. Οι κύκλοι των ΜΜΕ αντιλαμβάνονται την ΕΕ ως πηγή ιδιαίτερα επαχθούς νομοθεσίας, ενώ, παράλληλα, δυσκολεύονται να αντιληφθούν και να εκτιμήσουν μέτρα που πηγάζουν από την ΕΕ και σχεδιάστηκαν για την προώθηση του καιθεστώτος ιδιοκτησίας επιχείρησης.

4.2. Είναι σαφές ότι μπορούν να γίνουν περισσότερα για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και την προώθηση της ιδιοκτησίας επιχείρησης. Ωστόσο, έχει σημασία η προσέγγιση που θα υιοθετηθεί να λειτουργεί από τη βάση προς την κορυφή περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, αντλώντας από τον πλούτο της εμπειρίας και της πράξης και σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις και τα ενδιαφερόμενα μέρη τους, αντί να επιβάλλει από την κορυφή προς τη βάση νέες πρωτοβουλίες, πολιτικές και νόμους.

4.3. Δεδομένης της ταχείας εξάπλωσης των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και της απογοήτευσης των κύκλων των ΜΜΕ, είναι απαραίτητο το ΣΔ να επιδεικνύει μία συνέχεια σε σχέση με προηγούμενες και τρέχουσες δραστηριότητες και τη δυνατότητα επίτευξης των στόχων του προγράμματος

δράσης της Λισσαβώνας. Ειδικότερα, είναι απαραίτητο να δοθεί συνέχεια στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις του 2000 και το ΣΔ θα πρέπει να συμπληρώσει και να ενσωματώσει συστάσεις για την επίτευξη των 10 σημείων του Χάρτη για ανάληψη δράσης⁽¹⁾.

5. Τα κύρια σημεία που καλύπτει η Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα

5.1. Οι συζητήσεις για τον ορισμό της επιχειρηματικότητας δε θα ολοκληρωθούν ποτέ και δεν υπάρχει σωστή ή λανθασμένη απάντηση. Ωστόσο, ο ορισμός της επιχειρηματικότητας στο σημείο II.A.iii (σ. 6) καθώς και το ύφος της Πράσινης Βίβλου, γενικά, δε λαμβάνουν πλήρως υπόψη τους αυτό το οποίο θα μπορούσε να περιγραφεί ως «τρέχουσα επιχειρηματικότητα». Δε συνδυάζουν όλοι οι επιχειρηματίες την ανάληψη κινδύνου, τη δημιουργικότητα ή/και την καινοτομία με τη χρηστή διαχείριση, σύμφωνα με τον ορισμό της επιχειρηματικότητας στην Πράσινη Βίβλο. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οποιοσδήποτε ορισμός της επιχειρηματικότητας θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την έννοια της ανταμοιβής και να αναγνωρίζει το ευρύ φάσμα ανταμοιβών που κινητοποιούν τους επιχειρηματίες.

5.2. Υπάρχουν πολύ περισσότερα παραδείγματα ιδιοκτητών επιχειρήσεων οι οποίοι επιθυμούν τη σταθερότητα και την επιβίωση παρά επιχειρηματιών του είδους που αναφέρει η Πράσινη Βίβλος. Τις ΜΜΕ διαχειρίζονται άνθρωποι με ποικίλες φιλοδοξίες για την επιχείρησή τους, διαφορετικά talέντα και ικανότητες διαχείρισης, έχουν τη βάση τους σε πρόσφορες και απομονωμένες περιοχές, και ασχολούνται με ποικίλους τομείς της βιομηχανίας — άλλους παραδοσιακούς και άλλους τελευταίας τεχνολογίας. Η συνέχεια της Πράσινης Βίβλου για την Επιχειρηματικότητα δεν πρέπει απαραίτητα να έχει καθοδηγητικό χαρακτήρα σχετικά με το τι συνιστά την επιχειρηματικότητα αλλά, αντίθετα, να επιδιώκει να καλύπτει όλα τα είδη επιχειρηματιών οι οποίοι διευθύνουν όλα τα είδη επιχειρήσεων και έχουν, επίσης, διαφορετικό τόπο και τομέα δραστηριοποίησης.

5.3. Έχει σημασία να τονιστεί ότι η επιχειρηματικότητα δεν αποτελεί τη λύση για όλα τα προβλήματα της κοινωνίας και ότι δεν έχουν όλοι το δυναμικό για να εξελιχθούν σε επιτυχείς επιχειρηματίες. Η συνέχεια του παρόντος εγγράφου πρέπει να λάβει υπόψη το γεγονός αυτό. Το ΣΔ θα πρέπει, συνεπώς, να επικεντρώνεται στον εντοπισμό, την ενθάρρυνση, και την ενίσχυση αυτών που θέλουν να εξελιχθούν σε επιτυχείς επιχειρηματίες αντί να επιδιώκει να πείσει τους ανθρώπους να γίνουν επιχειρηματίες αντίθετα προς δική τους ορθότερη κρίση ή κυριολεκτικά εξαναγκάζοντας εργαζόμενους και άνεργους να απασχολούνται για ίδιο λογαριασμό.

⁽¹⁾ Στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της για τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ζήτησε από την Επιτροπή να «καταρτίσει ένα αληθινό λειτουργικό πολυετές πρόγραμμα δράσεων και να λάβει μέτρα σε κοινοτικό επίπεδο και εντός των κρατών με σκοπό την πραγματική και αποτελεσματική εφαρμογή του Χάρτη» ΕΕ C 48 της 21.2.2002.

5.4. Οι στατιστικές που χρησιμοποιεί η Επιτροπή φανερώνουν ότι η επαγγελματική ικανοποίηση των απασχολούμενων για ίδιο λογαριασμό είναι υψηλότερη απ' ό,τι των υπαλλήλων, αλλά ότι μία αυξανόμενη μερίδα απασχολούμενων για ίδιο λογαριασμό γεννά νέες προκλήσεις για την ευρωπαϊκή κοινωνία. Σε ατομικό επίπεδο, η απασχόληση για ίδιο λογαριασμό μπορεί, επίσης, να παρουσιάσει προβλήματα και, όπως και η επιχειρηματικότητα, η απασχόληση για ίδιο λογαριασμό δεν αποτελεί για όλους τη ορθή επιλογή. Τα ζητήματα αυτά θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σχέδιο δράσης.

5.5. Η Πράσινη Βίβλος ορθά υπογραμμίζει στο σημείο B.iii, το γεγονός ότι οι άνθρωποι αναλαμβάνουν επιχειρηματική δράση για διάφορους λόγους και, οπωσδήποτε, το οικονομικό κέρδος δεν αποτελεί πάντοτε προτεραιότητα. Μεταξύ των κινητήριων δυνάμεων περιλαμβάνονται η ανεξαρτησία, η ικανοποίηση από την εργασία, η άσκηση προσωπικών ταλέντων και ικανοτήτων, και η ικανότητα εξισορρόπησης της επαγγελματικής ζωής. Συνεπώς, μολονότι η μείωση της φορολογίας αποτελεί ένα εύλογο μέσο για την αύξηση των ανταμοιβών των επιχειρηματιών, η σημασία της αυτοπραγμάτωσης θα πρέπει, επίσης, να ληφθεί σοβαρά υπόψη, όταν εξετάζεται η σχέση κινδύνου/ ανταμοιβής.

5.6. Η έννοια ενός μοναδικού «προτύπου επιχειρηματικότητας» σημαίνει ότι οι υπεύθυνοι για την χάραξη της πολιτικής επιθυμούν να αναπτύξουν μια περιοριστική και ομοιογενοποιημένη εικόνα του επιχειρηματία στην Ευρώπη. Αυτό, πιθανότητα, θα ενίσχυε την επικρατούσα άποψη στους κύκλους των ΜΜΕ ότι οι υπεύθυνοι για την χάραξη της πολιτικής δεν έχουν μια ορθή εκτίμηση της επιχειρηματικότητας και την ποικιλομορφία των δραστηριοτήτων που καλύπτει.

5.7. Το τμήμα Γ της Πράσινης Βίβλου εξετάζει τα κενά και το δυναμικό της επιχειρηματικότητας στην ΕΕ και, εμμέσως, με την επιλογή των δεδομένων που πραγματοποιεί, θέτει ένα βασικό ζήτημα: Θα πρέπει η ΕΕ να φιλοδοξεί να ακολουθήσει την αμερικανική προσέγγιση για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας; Η εξέταση των δεδομένων φανερώνει ότι, συγκριτικά με τις Ηνωμένες Πολιτείες, αναλογικά λιγότεροι Ευρωπαίοι εμπλέκονται σε επιχειρήσεις σε φάση εκκίνησης και πολλοί περισσότεροι προτιμούν το καθεστώς του μισθωτού υπαλλήλου από εκείνο του απασχολούμενου για ίδιο λογαριασμό. Πολλοί παρατηρητές πιστεύουν ότι το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες που οι περισσότεροι άνθρωποι στην Ευρώπη προτιμούν το καθεστώς του μισθωτού. Στη συνέχεια της Πράσινης Βίβλου θα πρέπει να ληφθεί υπόψη α) εάν τα στοιχεία αυτά καθιστά επαρκούν για τη συγκριτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της κοινοτικής δραστηριότητας ανάμεσα στα κράτη-έθνη και τον υπόλοιπο κόσμο, β) οι συνέπειες αυτής της προτίμησης για το καθεστώς του μισθωτού από εκείνο του απασχολούμενου για ίδιο λογαριασμό, γ) εάν συνδέεται άμεσα με την έλλειψη επιχειρηματικού δυναμισμού στην Ευρώπη και δ) εάν οι λύσεις είναι αποδεκτές από την ευρωπαϊκή κοινωνία.

5.7.1. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ανάπτυξη, τη συγκέντρωση, και την εφαρμογή συστηματικότερων πληροφοριών σχετικά με τη σύγκριση των επιδόσεων των μικρών επιχειρήσεων με χρήση κοινών ορισμών⁽¹⁾. Έτσι, θα διευκολυνθεί η μέτρηση της επιχειρηματικής

δραστηριότητας σε όλη την Ευρώπη, μεταξύ κρατών μελών και περιφερειών, και για μεγάλες περιόδους προσφέροντας, συνεπώς, μία ισχυρή βάση για τη χάραξη πολιτικής.

5.8. Η ΕΟΚΕ ισχυρίζεται ότι η αναζήτηση μεγαλύτερου επιχειρηματικού δυναμισμού θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ποιότητα των επιχειρηματιών και όχι στην ποσότητα. Η ενθάρρυνση περισσότερων ανθρώπων να μεταβούν στο καθεστώς του απασχολούμενου για ίδιο λογαριασμό, ή ακόμη και να συμμετάσχουν σε εταιρείες σε φάση εκκίνησης, δε θα οδηγήσει απαραίτητα σε αύξηση της επιτυχούς και βιώσιμης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ο αντίκτυπος μίας ιδιαίτερα ενεργούς πολιτικής υπέρ των επιχειρήσεων που αρχίζουν να ασκούν τις δραστηριότητές τους στις υφιστάμενες επιχειρήσεις και το σχέδιο δράσης θα πρέπει να περιλαμβάνει περισσότερες δυνατότητες για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις.

5.9. Όλες οι επιχειρήσεις έχουν αντίκτυπο στην κοινωνία, θετικό ή αρνητικό, αναμενόμενο ή μη. Δεδομένου του οράματος για την ευρωπαϊκή οικονομική ανάπτυξη, όπως το παρουσίασαν οι αρχηγοί κρατών της ΕΕ στη Λισσαβόνα το 2000 καθώς και του κεντρικού ρόλου των ΜΜΕ στη διαδικασία αυτή, είναι σημαντικό η συνέχεια της Πράσινης Βίβλου να παρέχει μία πιο κατανοητή άποψη για τη συμβολή των επιχειρηματιών στην κοινωνία. Πολλές ΜΜΕ είναι δυνατόν να εφαρμόζουν «υπεύθυνο επιχειρηματικό πνεύμα», ενώ άλλες, εξίσου, να μην το εφαρμόζουν. Είναι απαραίτητο να βρεθεί μία κατάλληλη μη νομοθετική πολιτική προσέγγιση για την προώθηση υπεύθυνης επιχειρηματικότητας.

6. Πολιτικές προτεραιότητες για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας

6.1. Η επίδραση της χάραξης πολιτικής στην επιχειρηματικότητα είναι δύσκολο να εκτιμηθεί με ακρίβεια. Ωστόσο, η δήλωση ότι «Η πολιτική μπορεί να συμβάλει στην αύξηση των επιπέδων επιχειρηματικότητας» έχει αναμφισβήτητη ισχύ και εφαρμόζεται σε όλα επίπεδα χάραξης πολιτικής.

6.1.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι απόψεις για τις πολιτικές προτεραιότητες στην ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας ποικίλουν αναλόγως των διαφορετικών προοπτικών από πλευράς ενδιαφερομένων. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση της Επιτροπής τονίζει ότι η κύρια συμβολή της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη, και τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης υψηλής ποιότητας στηρίζεται σε ένα «γενικό συγκερασμό πολιτικών» που περικλείει πολλά από τα βασικά σημεία που θα τονίζε και η ΕΟΚΕ. Ο συγκερασμός αυτός μπορεί να περιλαμβάνει ένα καλύτερο ρυθμιστικό και διοικητικό πλαίσιο, πρόσβαση σε ειδικευμένο εργατικό προσωπικό, ενθάρρυνση μιας θετικότερης συμπεριφοράς σε ό,τι αφορά την επιχειρηματικότητα και τις διοικητικές ικανότητες, περιβάλλον που παρέχει οικονομικά ερείσματα, καλή λειτουργία των αγορών παραγωγής και λειτουργίας και ευνοϊκές συνθήκες για έρευνα και καινοτομία⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να καταρτίσει το σχέδιο με βάση την ΕΣΑ.

⁽¹⁾ Με βάση τους αναθεωρημένους ορισμούς της Επιτροπής από το Μάιο 2003 για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίοι θα εφαρμοστούν από 1ης Ιανουαρίου 2005 [C(2003) 1422].

⁽²⁾ COM(2003) 176 τελικό.

6.1.2. Πέραν αυτού, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει, επίσης, τη σημασία που έχει η μακροοικονομική σταθερότητα για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

6.1.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι ανάγκη το σχέδιο δράσης να εξισορροπεί τις συχνά ανταγωνιστικές απαιτήσεις των ενδιαφερομένων κατά την χάραξη των πολιτικών για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας.

6.2. Καλύτερη χάραξη πολιτικής

6.2.1. Όπως σαφέστατα δηλώνει και η προηγούμενη αναφορά στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, οι πολιτικές επιλογές για τη στήριξη των μικρών επιχειρήσεων δε θα πρέπει να θεωρούνται «επιχειρηματική πολιτική». Αντίθετα, θα πρέπει να εντάσσονται σε οριζόντια κατάταξη, σε όλους τους σχετικούς χώρους χάραξης πολιτικής (απασχόληση, φορολογία, περιβάλλον, εκπαίδευση κ.λπ.) και σε όλα τα επίπεδα. Έτσι, θα διασφαλιστεί ότι οι ανάγκες των υφιστάμενων και μελλοντικών επιχειρηματιών λαμβάνονται υπόψη από ένα πολύ μεγαλύτερο φάσμα στελεχών και πολιτικών σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει σήμερα στην πλειοψηφία των διοικητικών στρωμάτων της Ευρώπης.

6.2.2. Για παράδειγμα, η περιφερειακή πολιτική αποτελεί σημαντικό μηχανισμό εφαρμογής της πολιτικής για τις επιχειρήσεις. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να ενσωματώσει τις συστάσεις του Χάρτη των μικρών επιχειρήσεων στις λειτουργικές προτεραιότητες της μελλοντικής περιφερειακής πολιτικής των διαρθρωτικών ταμείων και της πολιτικής συνοχής.

6.2.3. Η ΕΟΚΕ έχει την πεποίθηση ότι μία αποτελεσματική, συναφής, και ρεαλιστική επιχειρηματική πολιτική θα πρέπει να περικλείει όλους τους κατάλληλους δημόσιους και ιδιωτικούς θεσμούς και οργανισμούς. Η συμμετοχή εθνικών, περιφερειακών και τοπικών θεσμών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικής. Για παράδειγμα, οι αλλαγές φορολογικού καθεστώτος δεν μπορούν να μεταφερθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και εξαρτώνται από την επέμβαση των κρατών μελών.

6.2.4. Για την αποτελεσματική εφαρμογή των διαφόρων πολιτικών, η ΕΟΚΕ ζητεί να διευκρινιστεί στο σχέδιο δράσης το επίπεδο ανάπτυξης, εφαρμογής, ελέγχου και αξιολόγησης πολιτικής. Για παράδειγμα, η προώθηση της επιχειρηματικότητας στο σχολείο μπορεί να διασφαλιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ η εφαρμογή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με τη συνεργασία τοπικών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών αρχών. Έτσι, θα εξασφαλιστεί η εκτέλεση της πολιτικής ενώ, ταυτόχρονα, θα μειωθεί η ανάπτυξη ανέφικτων πρωτοβουλιών.

6.2.5. Η απομάκρυνση από μία περιοριστική προσέγγιση επιχειρησιακής πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ δε σημαίνει ότι η Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων της Επιτροπής δε χρειάζεται να παίξει κάποιο ρόλο. Αντίθετα, η ΓΔ Επιχειρήσεις θα πρέπει να παίξει

μεγαλύτερο ρόλο, αξιοποιώντας τον διορισμό ενός υπευθύνου για τις ΜΜΕ ενισχύοντας την επίδρασή της σε όλες τις υπηρεσίες της Επιτροπής. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει να διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο θα επεκταθεί ο ρόλος της ΓΔ Επιχειρήσεις, ώστε να έχει ακόμη μεγαλύτερη επίδραση στην Επιτροπή. Με ποιο τρόπο η ΓΔ Επιχειρήσεις θα διασφαλίσει τη συστηματική συμμετοχή οργανώσεων που εκπροσωπούν ΜΜΕ στη χάραξη πολιτικής σε ένα αρκετά πρώιμο στάδιο ώστε να μπορεί να συμβάλει εποικοδομητικά στη διαδικασία αυτή;

6.2.6. Ορισμένες φορές υπάρχει σημαντικό κενό μεταξύ των ιδιοκτητών — διαχειριστών επιχειρήσεων και των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής. Το κενό αυτό μπορεί να γεφυρωθεί μέσω της διαβούλευσης με ενδιάμεσες οργανώσεις και αντιπροσωπευτικούς φορείς για όλες τις σχετικές πολιτικές πρωτοβουλίες κατά τα διάφορα στάδια σύνταξης. Η διαδικασία αυτή θα επιτρέπει στον τομέα των ΜΜΕ να συμπεριλάβει την πολιτική διαδικασία, να επηρεάσει τις πολιτικές αποφάσεις και να εκτιμήσει καλύτερα τις προσπάθειες των υπευθύνων χάραξης πολιτικής.

6.2.7. Η ΕΟΚΕ πραγματοποίησε στο παρελθόν πολύ σημαντική εργασία στο θέμα της καλύτερης ρύθμισης και της απλοποίησης και πιο πρόσφατα υπό τη μορφή της γνωμοδότησής της «Απλοποίηση (1)». Πρόκειται για τομέα που χρειάζεται διαρκή βελτίωση, εάν σκοπός είναι να καταστεί η χάραξη πολιτικής πιο ευαίσθητη έναντι των επιχειρηματιών και ταυτόχρονα να λαμβάνει υπόψη τις προοπτικές και τα ενδιαφέροντα των άλλων ενδιαφερομένων. Θα πρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες για να διασφαλιστεί η άμεση συμμετοχή των επιχειρηματιών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε πολύ πιο πρώιμο στάδιο. Θα πρέπει να πραγματοποιούνται εκτεταμένες αξιολογήσεις αντίκτυπου, με βάση ευρείες διαβουλεύσεις, να λαμβάνονται συστηματικά υπόψη εναλλακτικές λύσεις και, σε περίπτωση προτάσεων ρυθμίσεων, να εξηγείται για ποιο λόγο δεν επιλέχθηκε μια μη ρυθμιστική λύση.

Εκτός από τους τομείς άσκησης πολιτικής που αναφέρθηκαν παραπάνω υπάρχουν βεβαίως αμέτρητοι πιο συγκεκριμένοι τρόποι με τους οποίους μπορεί η δημόσια πολιτική να βοηθήσει τους επιχειρηματίες, σε μερικούς από τους οποίους δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στο τμήμα που ακολουθεί.

6.3. Εκπαίδευση εν δυνάμει επιχειρηματιών

6.3.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την ανάγκη εισαγωγής της έννοιας της επιχειρηματικότητας από μικρή ηλικία μέσω της εκδешης των παιδιών σε θετικά παραδείγματα. Πέραν αυτού, η διδασκαλία ενός ευρέως φάσματος θεμάτων στα σχολεία και τα ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης θα πρέπει να ενθαρρύνει την ανάπτυξη επιχειρηματικών ικανοτήτων και να φέρει τους μαθητές σε επαφή με επιχειρηματίες.

6.3.2. Η εκπαίδευση εν δυνάμει επιχειρηματιών θα πρέπει επίσης να αναγνωρίσει ότι οι άνθρωποι μπορεί να γίνουν επιχειρηματίες σε ωριμότερο στάδιο της ζωής τους και, συνεπώς, να μην επικεντρώνεται αποκλειστικά στους νέους.

(1) ΕΕ C 133 της 6.6.2003.

6.4. Ίδρυση νέας επιχείρησης

6.4.1. Η Πράσινη Βίβλος αναφέρεται στο χρόνο που απαιτείται για την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ανά την Ευρώπη πρόσφατα κατέβαλαν σημαντικές προσπάθειες για τη μείωση του χρόνου αυτού. Ωστόσο, τα εμπόδια προς την επιχειρηματικότητα πριν και μετά τη διαδικασία ίδρυσης είναι πολύ πιο σημαντικά και αυτή η εμμονή σε μια ταχύρυθμη διαδικασία καταχώρησης των εταιρειών είναι αδικαιολόγητη. Πράγματι, η εμμονή στην ταχύρυθμη και μη δαπανηρή διαδικασία καταχώρησης των εταιρειών δύναται να ενθαρρύνει άδεια την προσέγγιση «δημιουργίας και καταστροφής» και με τον τρόπο αυτό να περιορίσει την περίοδο που απαιτείται για έρευνα, σχεδιασμό, απόκτηση ικανοτήτων και συνολική αξιολόγηση, προτού ο επιχειρηματίας ξεκινήσει ένα νέο επιχειρηματικό εγχείρημα.

6.5. Στήριξη των επιχειρήσεων

6.5.1. Η ορθή στήριξη των επιχειρήσεων μπορεί αναμφισβήτητα να συμβάλει στην ύπαρξη πιο επιτυχών επιχειρήσεων. Ωστόσο, οποιαδήποτε τέτοια στήριξη που εκλαμβάνεται ως κρατική υπηρεσία μπορεί να είναι ελαττωματική, καθώς ο δημόσιος τομέας, απλούστατα, δε θεωρείται φυσική πηγή για τη λήψη συμβουλών από ορισμένους επιχειρηματίες. Οι επιχειρηματίες που επιζητούν στήριξη θα στραφούν εν πρώτοις στο έμπιστο δίκτυο συμβούλων τους. Τα στοιχεία φανερώνουν ότι το δίκτυο αυτό συνίσταται, αρχικά, σε άλλους επιχειρηματίες, έπειτα στους κανονικούς συμβούλους τους (λογιστές, τράπεζες, δικηγόρους, κ.λπ.), σε τομεακούς οργανισμούς και επαγγελματικά ιδρύματα και μόνο τότε θα στραφούν σε άλλες πηγές. Έτσι, υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν οι καθοδηγητές στη στήριξη των επιχειρηματιών και, συνεπώς, οι πολιτικές θα έπρεπε να επενδύουν στην παροχή φυσικής στήριξης.

6.5.2. Είναι εξίσου σημαντικό η πολιτική της ΕΕ για τη στήριξη επιχειρήσεων να είναι στενά συνδεδεμένη με τα θεσμικά όργανα και τις πολιτικές των κρατών μελών, ώστε να καθίσταται δυνατή η επιτυχής και αποτελεσματική παροχή κατάρτισης και να διασφαλίζεται βοήθεια για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων.

6.5.3. Στο σχέδιο δράσης θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα μέσα με τα οποία οι επιχειρηματίες θα ενθαρρύνονται να επιζητούν και να χρησιμοποιούν τρόπους στήριξης των επιχειρήσεων.

6.5.4. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει, επίσης, να περιλαμβάνει μέτρα για τη διασφάλιση της παροχής στήριξης και συμβουλής καθ' όλη τη διαδικασία της δημιουργίας επιχείρησης, δηλαδή πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη δημιουργία, τα οποία θα αυξήσουν κατά πολύ τις πιθανότητες επιβίωσης και ανάπτυξης μιας εταιρείας.

6.6. Ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων

6.6.1. Η ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων είναι απαραίτητη για την αύξηση του επιχειρηματικού δυναμισμού στην Ευρώπη. Τα προσωπικά χαρακτηριστικά του ιδιοκτήτη-διαχειριστή επιχείρησης

διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο σε μία επιτυχή επιχείρηση. Ωστόσο, ο επιχειρηματικός δυναμισμός έχει να κάνει τόσο με την καθημερινή διαχείριση της επιχείρησης όσο και με το νεωτεριστικό πνεύμα και το όραμα του επιχειρηματία.

6.6.2. Η επιτυχής επιχειρηματικότητα είναι πιο πιθανή εάν οι ιδιοκτήτες-διευθυντές στηρίζονται από καθοδηγητές και άλλα σημαντικά άτομα, τα οποία συμπληρώνουν τις ικανότητές τους.

6.6.3. Η προαγωγή της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της εναλλασόμενης κατάρτισης, μαζί με την ενθάρρυνση της διεθνούς κινητικότητας των μαθητευόμενων, είναι κατ' εξοχήν μέσα που προωθούν το επιχειρηματικό πνεύμα. Η ΕΟΚΕ ζητά να συμπεριληφθεί στο σχέδιο δράσης πρόταση για ένα πρόγραμμα ανταλλαγών για τους μαθητευόμενους και τους επιχειρηματίες.

6.7. Άτυπος κύκλος κατάρτισης

6.7.1. Υπάρχει η άποψη ότι οι μικρότερες επιχειρήσεις δεν παρέχουν επαρκή κατάρτιση στο εργατικό προσωπικό τους και ότι και οι ίδιοι οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων δε διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες για να αναλάβουν τα καθήκοντά τους. Στοιχεία φανερώνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό κατάρτισης ιδιοκτητών και υπαλλήλων στις μικρές εταιρείες πραγματοποιείται επί τόπου και προσαρμόζεται στις συγκεκριμένες ανάγκες των ατόμων για να εκτελέσουν την εργασία τους. Μεγάλο μέρος αυτής της δραστηριότητας δεν αναγνωρίζεται από το κράτος και από όσους παρέχουν την κατάρτιση για τον υπολογισμό του είδους και της έκτασης της κατάρτισης που αναλαμβάνουν οι μικρές εταιρείες⁽¹⁾. Από την άλλη πλευρά, τα προγράμματα κατάρτισης του δημόσιου τομέα για τις μικρές εταιρείες στηρίζονται συχνά στην απόκτηση προσόντων, περιλαμβάνουν χρόνο μακριά από την εταιρεία και έχουν οργανωμένη δομή. Συνεπώς, η ανάληψη πρωτοβουλιών κατάρτισης εκ μέρους ιδιοκτητών επιχειρήσεων και του προσωπικού τους είναι συχνά κατώτερη της αναμενόμενης.

6.7.2. Κατά τη δημιουργία μίας πιο σχετικής πολιτικής κατάρτισης για τις μικρές εταιρείες, το σχέδιο δράσης πρέπει να λάβει υπόψη τη σημερινή έλλειψη συνάφειας μεταξύ της παροχής κατάρτισης και των αναγκών των επιχειρήσεων, ειδικότερα σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο της κατάρτισης και τον τρόπο παροχής της. Οι πολιτικές αποφάσεις μπορούν να αναζητήσουν τη γεφύρωση αυτού του κενού κινούμενες περισσότερο προς τον τρόπο με τον οποίο καταρτίζονται οι επιχειρηματίες και το προσωπικό τους και ενθαρρύνοντας έναν ελαστικότερο τρόπο προσφοράς κατάρτισης. Θα πρέπει επίσης να πειστούν οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων για τα οφέλη που θα προκύψουν από την κατάρτιση του εργατικού προσωπικού αλλά και για την απόδοση της επιχείρησής τους.

⁽¹⁾ Βλέπε για παράδειγμα, Kitching J. And Blackburn R (2003) «Measuring Training in Small Firms», Small Business Council, London, Μάρτιος.

6.8. Μεταφορά επιχείρησης και σχεδιασμός διαδοχής

6.8.1. Ο προσεκτικός σχεδιασμός διαδοχής και οι στρατηγικές παύσης της δραστηριότητας των ιδιοκτητών — διαχειριστών επιχειρήσεων είναι θεμελιώδεις για την καλή και βιώσιμη επιχειρηματικότητα. Είναι απαραίτητη, συνεπώς, η χρήση πηγών για να εξεταστεί ποιες πολιτικές θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την εξομάλυνση της «κρίσης διαδοχής», σύμφωνα με την οποία υπάρχει πληθώρα επιχειρήσεων προς πώληση αλλά όχι και επαρκείς αγοραστές.

6.8.2. Ένα πιθανό μέτρο θα ήταν η ενδυνάμωση της αγοράς, ώστε η διαδικασία της μεταφοράς επιχείρησης να καταστεί διαφανέστερη. Άλλα μέτρα περιλαμβάνουν την εξέταση των νομικών και φορολογικών συστημάτων κατά τη διαδικασία της μεταφοράς επιχείρησης λαμβανομένων, ωστόσο, υπόψη των δικαιωμάτων των εργαζομένων που ήδη διασφαλίζονται σε επίπεδο ΕΕ ⁽¹⁾.

6.9. Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

6.9.1. Η έρευνα φανερώνει ότι οι μικρές επιχειρήσεις έχουν την τάση να χρηματοδοτούν τη διαδικασία εκκίνησης και ανάπτυξης από ίδιους πόρους. Όταν στρέφονται προς εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης, αυτές συνήθως είναι οι τράπεζες. Η έκδοση μετοχών, συμπεριλαμβανομένων ανεπίσημων και επίσημων κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου, δεν έχει διαδοθεί όσο αναμενόταν αρχικά και αυτό ενδέχεται να είναι αποτέλεσμα αδυναμιών της αγοράς καθώς και απροθυμίας των επενδυτών να απολέσουν τον απόλυτο έλεγχο της επιχείρησης. Σε γενικές γραμμές, τα χαμηλά επιτόκια που επικρατούν στην Ευρώπη σήμερα παρείχαν στους επιχειρηματίες τη δυνατότητα σχετικά φτηνών δανείων για τις δραστηριότητές τους.

6.9.2. Αποτελέσματα μελετών φανερώνουν ποικιλία όσον αφορά την έμφαση που δίδεται στη χρηματοδότηση ως εμπόδιο για τη δημιουργία επιχειρήσεων. Σήμερα, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση για τις εταιρείες που βρίσκονται σε φάση εκκίνησης και για την ανάπτυξη επιχειρήσεων φαίνεται ότι αποτελεί βασικό πρόβλημα για ορισμένους τύπους οικονομικής δραστηριότητας, για επιχειρήσεις που βρίσκονται σε συγκεκριμένες περιοχές και για επιχειρηματίες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί το έλλειμμα ιδίων κεφαλαίων μέχρι του ποσού του 1,5 εκατ. ευρώ.

6.9.3. Υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον για το ρόλο των μικροπιστώσεων ως μέσου ενθάρρυνσης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Η σημασία αυτού του τρόπου χρηματοδότησης στο ευρύτερο πλαίσιο χρηματοδότησης των ΜΜΕ είναι ελάχιστη. Ωστόσο, αποδεικνύεται μέχρι σήμερα ότι ενδείκνυται περισσότερο για συγκεκριμένους τύπους ιδιοκτητών επιχειρήσεων καθώς και για επιχειρήσεις που βρίσκονται σε πιο απομακρυσμένες περιοχές. Για παράδειγμα, οι μικροπιστώσεις μπορούν να καλύπτουν ένα σημαντικό κενό στη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων μικροεπιχειρήσεων στα νέα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ προτείνει να εξεταστεί στο ΣΔ η σημασία των μικροπιστώσεων, οι συνθήκες κάτω από τις οποίες μπορούν να θεωρηθούν αποτελεσματικός μηχανισμός για την προώθηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος επιχείρησης, και ο καλύτερος τρόπος προώθησής τους.

6.9.4. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει, επίσης, να λάβει υπόψη τους συγκεκριμένους τύπους επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Η σημερινή χρηματοπιστωτική αγορά είναι περίπλοκη και κορεσμένη. Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την ενίσχυση των υφιστάμενων διαύλων χρηματοδότησης και οι πρωτοβουλίες για τη χρηματοδότηση επιχειρηματιών θα πρέπει να στηριχθούν σε υφιστάμενες προσπάθειες ενδιάμεσων παραγόντων αντί να δημιουργούνται νέες δομές.

6.9.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι λύσεις που προτείνει η Πράσινη Βίβλος όπως, π.χ., οι μικροπιστώσεις, τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου ή οι επιχειρηματικοί άγγελοι, είναι μερικώς μόνο προσαρμοσμένες στις ανάγκες των μικρών επιχειρήσεων. Η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει την ανάπτυξη ταμείων επαγγελματικών και αμοιβαίων εγγυήσεων που διευκολύνουν την πρόσβαση σε πιστώσεις για την ανάπτυξη επιχειρήσεων. Για το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ ζητά το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων να ενισχύσει τα χρηματοδοτικά μέσα εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ και να τα προσανατολίσει καταλλήλως προς τις ανάγκες των μικρών, των πολύ μικρών, και των βιοτεχνικών επιχειρήσεων και συγκεκριμένα στον τομέα των επενδύσεων που συνδέονται με την τυποποίηση, το περιβάλλον, και την απόκτηση τεχνολογιών παραγωγής και επικοινωνίας.

6.10. Η ανάθεση δημόσιων συμβάσεων

6.10.1. Μεταξύ των πλέον προφανών, αποτελεσματικών, και άμεσων μέτρων που μπορούν να λάβουν οι δημόσιες αρχές για να βοηθήσουν τους επιχειρηματίες είναι να ενισχύσουν την πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων σε δημόσιες συμβάσεις. Ωστόσο, με τον ίδιο τρόπο που οι μικρές επιχειρήσεις νιώθουν φυσική στενή σχέση με άλλες μικρές επιχειρήσεις ⁽²⁾, φαίνεται πως όταν οι υπηρεσίες δημόσιας διοίκησης αναθέτουν συμβάσεις, τείνουν περισσότερο προς τις μεγάλες επιχειρήσεις που έχουν όμοιο τρόπο διοίκησης. Το σημαντικό αυτό πολιτιστικό εμπόδιο, που οφείλεται στην νοοτροπία τόσο των δημόσιων αρχών και όσο και των ΜΜΕ, πρέπει να ξεπεραστεί προκειμένου να ανατίθενται οι δημόσιες συμβάσεις σε μικρές επιχειρήσεις.

6.10.2. Η ανάγκη να διευκολυνθεί η πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων στην ανάθεση δημόσιων συμβάσεων μπορεί να παρουσιάζει πολλές προκλήσεις. Τα κριτήρια για την ανάληψη συμβάσεων του δημόσιου τομέα δυσχεραίνουν την κατάσταση για τις μικρές εταιρείες εξαιτίας των μεγάλων συμβάσεων, της συσσώρευσης διαφόρων υπηρεσιών στις συμβάσεις, και των γραφειοκρατικών διαδικασιών που συνδέονται με την υποβολή των προσφορών. Πρόσφατα, κρατικές προσπάθειες για να διασφαλιστεί η συμμερφωση των αναδόχων προς τα περιβαλλοντικά πρότυπα μπορεί να δυσχεράνει την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων σε μικρές εταιρείες. Το ΣΔ θα πρέπει να εξετάσει σοβαρά τα θέματα αυτά.

⁽¹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002): Τελική έκθεση της ομάδας εμπειρογνομώνων για τη μεταβίβαση μικρομεσαίων επιχειρήσεων, Μάιος.

⁽²⁾ Η ΕΟΚΕ αμφισβητεί τη δήλωση στο III.B.vi της Πράσινης Βίβλου ότι «είναι απόλυτα φυσικό να συνεργάζονται οι επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους».

6.11. Φορολογικές επιβαρύνσεις

6.11.1. Οι άτυπες επενδύσεις σε επιχειρήσεις θα μπορούσαν, επίσης, να ενθαρρυνθούν από ένα καταλληλότερο φορολογικό σύστημα. Αυτό θα μπορούσε να στηρίζεται σε φορολογικά κίνητρα για την επανεπένδυση κερδών από επιχειρήσεις. Αυτό έχει το πλεονέκτημα της αποτελεσματικότητας και αρμόζει στις επενδυτικές προτιμήσεις των ιδιοκτητών επιχειρήσεων. Αποτρέπει επίσης τη χαλάρωση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος που συνδέεται με τις εξωτερικές επενδύσεις ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί ως κύριο κίνητρο για την επιχειρηματική ανάπτυξη.

6.11.2. Οι επιχειρηματίες πάντοτε θα επιζητούν χαμηλότερη φορολογία αλλά θα εκτιμούσαν, επίσης, και ένα χαμηλότερο διοικητικό φόρτο όσον αφορά την φορολογία. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει να προτείνει την ανάλυση διαφορετικών προσεγγίσεων για τους ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχειρήσεων κατά την καταβολή διαφόρων φόρων, όπως είναι η βελγική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία γίνεται χρήση ενδιάμεσων ιδρυμάτων για τη διαχείριση του φόρου εισοδήματος και της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων⁽¹⁾.

6.11.3. Το θέμα αυτό αποτελεί ένα καλό παράδειγμα της ανάγκης να ενσωματωθεί η επιχειρηματική πολιτική σε άλλες σφαίρες πολιτικής, σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

6.12. Κοινωνική προστασία του απασχολούμενων για ίδιο λογαριασμό

6.12.1. Η έννοια της κοινωνικής προστασίας των εργαζόμενο για ίδιο λογαριασμό πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά και να βρεθεί η ορθή ισορροπία του κινδύνου και προστασίας. Δεν υπάρχει προφανής αντίφαση στην ταυτόχρονη απαίτηση για χαμηλή φορολογία και αυξημένη κοινωνική προστασία. Ωστόσο, απαιτείται δράση προκειμένου να μην υπάρχουν διακρίσεις σε βάρος των απασχολούμενων για ίδιο λογαριασμό και των ιδιοκτητών-διαχειριστών σε ό,τι αφορά την παροχή κοινωνικής προστασίας.

6.13. Επιχειρηματικότητα και κοινωνικός αποκλεισμός

6.13.1. Η επιχειρηματικότητα αγγίζει όλους τους τομείς της κοινωνίας και η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη το ΣΔ να εκτιμήσει αυτή την ποικιλομορφία. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών, των ταμείων αλληλοβοήθειας, των ιδρυμάτων, και των ενώσεων περικλείουν επιχειρηματικές δραστηριότητες, αλλά με κοινωνικούς στόχους.

6.13.2. Η ιδιοκτησία επιχείρησης αποτελεί έναν από τους τρόπους με τους οποίους κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες μπορούν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι απαραίτητη περισσότερη έρευνα για να κατανοηθεί ο τρόπος με τον οποίο η ιδιοκτησία επιχείρησης συμβάλλει στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

6.13.3. Είναι σημαντικό το σχέδιο δράσης να αναγνωρίσει την ποικιλία επιχειρήσεων που υπάρχουν και την εμπειρία όσων έχουν κοινωνικό σκοπό. Είναι εξίσου σημαντικό να ενεργοποιήσει υπηρεσίες στήριξης για να ικανοποιήσει τις ανάγκες τους.

6.14. Δημιουργία επιχειρήσεων με τη συνεργασία πανεπιστημίων και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (τεχνοβλαστοί)

6.14.1. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει να λάβει υπόψη του την ενθάρρυνση της δημιουργίας επιχειρήσεων με τη συνεργασία πανεπιστημίων και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (τεχνοβλαστών). Τα στοιχεία φανερώνουν ότι, μολονότι υπάρχουν παραδείγματα ορθής πρακτικής στην ΕΕ, δεν έχουν γίνει πλήρως αντιληπτές οι δυνατότητες δημιουργίας τεχνοβλαστών. Πρέπει να ληφθεί υπόψη η δυνατότητα δημιουργίας αυτού του τύπου επιχείρησης, οι σχετικές διαδικασίες και, ενδεχομένως, οι σχετικές πολιτικές επιλογές.

6.15. Ο στιγματισμός της αποτυχίας

6.15.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την αναγνώριση από την Πράσινη Βίβλο της ανάγκης να αντιμετωπιστεί η καταστρεπτική τάση που υπάρχει στην Ευρώπη να στιγματίζεται ως αποτυχημένος ένας ιδιοκτήτης-διαχειριστής επιχείρησης που έχει πτωχεύσει. Οι μελλοντικοί επενδυτές και τα οικονομικά ιδρύματα, ιδιαίτερα, θα πρέπει να υιοθετήσουν πιο θετική στάση έναντι παρόμοιων επιχειρηματικών εμπειριών, που μπορεί να θεωρηθούν και ως χρήσιμο στάδιο στη διαδικασία μάθησης ενός επιχειρηματία και συχνά οδηγούν σε πιο επιτυχημένες μελλοντικές επιχειρηματικές προσπάθειες.

6.16. Εσωτερική αγορά

6.16.1. Η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά παραμένει μακρινή έννοια για πολλές ΜΜΕ, μεγάλο ποσοστό των οποίων δε θα επιδιώξει ποτέ να αξιοποιήσει ευκαιρίες πέρα των εθνικών ή τοπικών αγορών τους. Ωστόσο, άλλες μικρότερες επιχειρήσεις βρίσκονται σε ευνοϊκή θέση σε ό,τι αφορά την πώληση των αγαθών και υπηρεσιών τους εκτός συνόρων και σε άλλα κράτη μέλη. Συγκεκριμένα, θα μπορούσαν να ενισχυθούν σε αυτή τη διαδικασία μέσω της συνεχούς ανάπτυξης υποδομής που να στηρίζει τη διακίνηση αγαθών, ανθρώπων και πληροφόρησης, και της αυξημένης αμοιβαίας αναγνώρισης επαγγελματικών ικανοτήτων.

6.17. Διεύρυνση

6.17.1. Όπως δήλωσε στο παρελθόν η ΕΟΚΕ, οι ΜΜΕ αποτελούν «έναν από τους πυλώνες της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας και συμβάλλουν σημαντικά στο ΑΕγχΠ και στην απασχόληση» στα νέα κράτη μέλη. Οι ΜΜΕ σ' αυτές τις χώρες αντιμετωπίζουν υπερβολικές δυσκολίες σε πολλούς τομείς, ιδίως σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε χρηματοδότηση, κατάρτιση, στήριξη και παροχή συμβουλών⁽²⁾.

⁽¹⁾ Για παράδειγμα, η διαχείριση του φόρου εισοδήματος και της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων στο Βέλγιο από ενδιάμεσους φορείς.

⁽²⁾ ΕΕ C 193 της 10.7.2001. Γνωμοδότηση με θέμα «Απασχόληση και κοινωνική κατάσταση στις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης».

6.17.2. Είναι σημαντικό να λάβει υπόψη το σχέδιο δράσης την επίδραση της διεύρυνσης για τις ΜΜΕ στα σημερινά και τα νέα κράτη μέλη. Είναι εξίσου σημαντικό να λάβει υπόψη το σχέδιο δράσης τον τρόπο με τον οποίο οι ισχύουσες πολιτικές μπορούν να αντιμετωπίσουν την ποικιλία αναγκών των μικρών επιχειρήσεων σε μία διευρυμένη ΕΕ.

6.17.3. Όπως προαναφέρθηκε, η πρόσβαση σε χρηματοδότηση κατάλληλης μορφής και επαρκούς επιπέδου σ' αυτά τα κράτη παρουσιάζει συγκεκριμένα προβλήματα και απαιτεί συγκεκριμένες λύσεις.

7. Σύντομη απάντηση στα 10 σημεία που θέτει η Πράσινη Βίβλος

7.1. Στις παραπάνω παραγράφους αναπτύχθηκε με λεπτομέρεια η άποψη της ΕΟΚΕ για την Πράσινη Βίβλο. Ωστόσο, απαντώντας συνοπτικά στα 10 ζητήματα που θέτει η Πράσινη Βίβλος, παρατίθενται παρακάτω ορισμένα από τα πιο σημαντικά σημεία της παρούσας γνωμοδότησης, μαζί με προτάσεις για δράση σε διάφορες τομείς με ιδιαίτερη σημασία.

1. Ποιοι θα πρέπει να είναι οι κύριοι στόχοι στον τομέα της επιχειρηματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και με ποιο τρόπο θα πρέπει οι στόχοι αυτοί να σχετίζονται με άλλες πολιτικές φιλοδοξίες; Με ποιο τρόπο μπορεί να οικοδομηθεί ένα πρότυπο επιχειρηματικότητας σε μία διευρυμένη Ευρώπη;

Για να μπορεί μία ευρωπαϊκή προσέγγιση να ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα θα πρέπει να εστιαστεί το ενδιαφέρον στην δημιουργία ενός καλύτερου περιβάλλοντος στις υφιστάμενες ΜΜΕ μέσω μιας ευνοϊκότερης ισορροπίας κινδύνων/ ανταμοιβών. Έτσι, θα μειωθούν και πολλά από τα σημαντικότερα εμποδια στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

Η προσέγγιση θα πρέπει να αναγνωρίσει την ύπαρξη ενός ευρέως πεδίου βασικών στόχων και ιδίως: σταθερή οικονομία, καλύτερο ρυθμιστικό και διοικητικό πλαίσιο, ενθάρρυνση πιο θετικής συμπεριφοράς σε ό,τι αφορά την επιχειρηματικότητα και τις διοικητικές ικανότητες, περιβάλλον που να παρέχει οικονομικά ερείσματα, καλή λειτουργία των αγορών παραγωγής, και πρόσβαση σε ειδικευμένο εργατικό προσωπικό καθώς και ευνοϊκές συνθήκες για έρευνα και καινοτομία.

Όπως οι επιχειρήσεις επιδρούν σε πολλούς τομείς της κοινωνίας, έτσι και οι παραπάνω στόχοι καλύπτουν και σχετίζονται στενά με σημαντικούς τομείς κοινοτικής πολιτικής και των πολιτικών φιλοδοξιών. Είναι, συνεπώς, σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι απόψεις μίας μεγάλης μερίδας ενδιαφερομένων στην ανάπτυξη μίας ευρωπαϊκής προσέγγισης για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

2. Με ποιο τρόπο μπορεί να βελτιωθεί η διαθεσιμότητα χρηματοδότησης (φορολογικά μέτρα, εταιρική σχέση μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, καλύτεροι ισολογισμοί, εγγυήσεις) και ποιες εναλλακτικές λύσεις έναντι των τραπεζικών δανείων θα πρέπει να προωθηθούν (επιχειρηματικοί άγγελoi, χρονομεριστική μίσθωση, πώληση εισπρακτικών απαιτήσεων (factoring) και πολύ μικρά δάνεια από μη τραπεζικούς δανειοδότες); Με ποιο τρόπο μπορούν να στηριχθούν οι επιχειρηματίες στην προσπάθεια εξεύρεσης εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης;

Στο σημερινό χρηματοοικονομικό κλίμα, μελέτες φανερώνουν ότι, σε γενικές γραμμές, δεν υπάρχει έλλειψη χρηματοδότησης για τις

μικρές επιχειρήσεις. Ωστόσο, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να μας ωθήσει να αγνοήσουμε τα μακροπρόθεσμα διαρθρωτικά προβλήματα χρηματοδότησης που αντιμετωπίζουν οι μικρές εταιρείες. Οι βελτιώσεις θα πρέπει να εστιαστούν σε τέσσερα στοιχεία: συνέχεια στη ροή της χρηματοδότησης (σε όλα τα στάδια ανάπτυξης μίας εταιρείας), ποικιλία χρηματοδοτικών επιλογών, διαφανή κριτήρια για τις εταιρείες που υποβάλλουν αίτηση χρηματοδοτικής ενίσχυσης, και φορολογικά μέτρα για την ενθάρρυνση ανάπτυξης των επιχειρήσεων και των επενδύσεων.

Μία από τις κυριότερες προκλήσεις είναι η περίφημη απροθυμία των επιχειρηματιών να απολέσουν τον απόλυτο έλεγχο της επιχείρησης με την έκδοση μετοχών, με κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, και άλλες μορφές εξωτερικής χρηματοδότησης. Οι άτυπες μορφές επενδύσεων σε εταιρείες θα μπορούσαν να ενισχυθούν μέσω ενός ευνοϊκότερου φορολογικού καθεστώτος, που να είναι αποτελεσματικό και προτιμότερο από το καθεστώς ιδιοκτησίας-διαχείρισης επιχειρήσεων. Είναι σημαντικό όσοι αναζητούν εξωτερική χρηματοδότηση να ενθαρρύνονται, ώστε να είναι «έτοιμοι να επενδύσουν».

Οι λύσεις θα πρέπει να προσαρμόζονται στις διαφορετικές τοπικές και περιφερειακές απαιτήσεις, κυρίως σε ό,τι αφορά επιχειρήσεις σε πολλά από τα νέα κράτη μέλη, που αντιμετωπίζουν μοναδικές προκλήσεις.

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να εντοπίσουν τις υπάρχουσες επιτυχείς λύσεις, επίσημες ή ανεπίσημες, και να ερευνήσουν με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να αναπτυχθούν ή να επαναληφθούν.

3. Ποιοι είναι οι παράγοντες οι οποίοι κατά κύριο λόγο εμποδίζουν την ανάπτυξη (αμοιβαία αναγνώριση (ή απουσία της) και διατάξεις της ΕΕ ή (μη) εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο, εθνικές φορολογικές διατάξεις ή η κατάσταση των αγορών εργασίας); Ποιες δράσεις είναι οι πλέον κατάλληλες για τη στήριξη της ανάπτυξης και τη διεθνοποίηση (εμπορικές αποστολές, αναλύσεις αγοράς, δημιουργία ομάδων και δικτύων επιχειρήσεων, υπηρεσίες ενημέρωσης και παροχής συμβουλών);

Η ΕΟΚΕ τονίζει την μακροοικονομική αστάθεια, την αρνητική στάση έναντι της επιχειρηματικότητας, την μη ικανοποιητική λειτουργία των αγορών εργασίας, και το βάρος των υπερβολικών και άσχημα διατυπωμένων κανονισμών, ως κύριους παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξη.

Οι δημόσιες αρχές, σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ανάπτυξη πολλών νεώτερων και μικρότερων επιχειρήσεων με πολύ άμεσο τρόπο, επιτρέποντάς τους να βελτιώσουν την πρόσβασή τους στην ανάθεση δημοσίων έργων. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η διασφάλιση ενός εργατικού δυναμικού με δεξιότητες και ανταποκρίνεται στις ανάγκες πρόσληψης των μικρών επιχειρήσεων αποτελεί ευρωπαϊκό θέμα προτεραιότητας και απευθύνει έκκληση να προταθούν στο σχέδιο δράσης τα απαιτούμενα για το σκοπό αυτό οικονομικά και πολιτικά μέτρα.

4. Για τη διασφάλιση επιχειρήσεων υψηλής ποιότητας, ποια είναι η ενδεδειγμένη κατάρτιση και στήριξη που πρέπει να προσφέρεται σε μια νεοϊδρυόμενη επιχείρηση (βασική κατάρτιση — υποχρεωτική ή προαιρετική, φυτώρια επιχειρήσεων, καθοδήγηση) και την ανάπτυξη μιας επιχείρησης (δίκτυα, κύκλοι μαθημάτων, καθοδήγηση, μάθηση από απόσταση, π.χ ηλεκτρονική μάθηση); Θα πρέπει να υπάρχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ανάγκες ειδικών ομάδων (γυναίκες, εθνοτικές μειονότητες, άνεργοι ή κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα) ή επιχειρήσεων (δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση); Πρέπει να βελτιωθεί η ποιότητα της παροχής υπηρεσιών στήριξης (με βάση τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, επαγγελματικά πρότυπα);

Είναι απαραίτητη η παροχή στήριξης για να αντιμετωπιστούν οι ποικίλες ανάγκες των ιδιοκτητών και των επιχειρήσεών τους. Αυτό περιλαμβάνει τον καταμερισμό της στήριξης, για παράδειγμα, ανάλογα με τον τομέα των επιχειρήσεων, το στάδιο στον κύκλο ζωής τους και τη γεωγραφική τους τοποθεσία.

Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την πρόκληση που ενέχει το να πειστούν οι καθιερωμένες επιχειρήσεις να αξιοποιήσουν την παρεχόμενη στήριξη, αλλά πιστεύει ότι αυτό θα μπορούσε να βελτιωθεί, εάν οι υπηρεσίες προσαρμόζονταν περισσότερο στις ανάγκες των επιχειρήσεων και τις ενίσχυαν με τρόπο ελαστικό.

Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες ενίσχυσης καθώς και οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές πρωτοβουλίες θα πρέπει να συντονιστούν καλύτερα.

5. Τα εμπόδια και τα κίνητρα για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων στην Ευρώπη είναι παρόμοια με εκείνα στις υποψήφιες για ένταξη χώρες και η επικείμενη διεύρυνση απαιτεί λήψη ειδικών μέτρων στις υποψήφιες χώρες;

Εν δυνάμει και υπάρχοντες ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχείρησης αναμφίβολα αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα στα νέα κράτη μέλη της ΕΕ. Η ανάπτυξη πιο συστηματικής βάσης δεδομένων σύγκρισης των επιδόσεων για τις μικρές επιχειρήσεις θα βοηθούσε ιδιαίτερα τις συγκριτικές αναλύσεις σχετικά με την απόδοση και τις εμπειρίες των ΜΜΕ στην ΕΕ και στα νέα κράτη μέλη και, συνεπώς, θα βοηθούσε να εντοπιστούν πολιτικοί τομείς προς ανάπτυξη, εφαρμογή και αξιολόγηση.

Η ΕΟΚΕ συνιστά στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να ερευνούν σε περισσότερο βάθος τις εμπειρίες των επιχειρηματιών στα νέα κράτη μέλη. Έχοντας ξεκινήσει και διαχειριστεί εταιρείες σε ένα τόσο ραγδαία μεταλλασσόμενο πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον βρίσκονται στη κατάλληλη θέση για να παράσχουν χρήσιμες πληροφορίες για την ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος πιο ευνοϊκού για τους επιχειρηματίες σε όλη την Ευρώπη.

6. Ποια μέτρα μπορούν να λάβουν τα κράτη μέλη της ΕΕ ώστε να καταστεί ευνοϊκότερη η σχέση κινδύνου-ανταμοιβής για την προώθηση της επιχειρηματικότητας (μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της πτώχευσης, αύξηση των κοινωνικών πλεονεκτημάτων για τους επιχειρηματίες, μείωση του φορολογικού βάρους είτε σε διοικητικό επίπεδο είτε σε επίπεδο φορολογικών συντελεστών);

Ο κίνδυνος αποτελεί αναπόφευκτο παράγοντα κάθε επιχειρηματικού εγχειρήματος. Ωστόσο, το επίπεδο κινδύνου θεωρείται από πολλούς στην Ευρώπη δυσανάλογο συγκριτικά με την πιθανή ανταμοιβή.

Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, η ΕΟΚΕ ζητά τη λήψη μέτρων, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχείρησης δεν υφίστανται διάκριση σε ό,τι αφορά την κοινωνική προστασία. Αυτό θα έχει το επιπλέον πλεονέκτημα ότι θα καθιστά ευκολότερη την απόφαση να αλλάξει κάποιος από το καθεστώς του υπαλλήλου στο καθεστώς του απασχολούμενου για ίδιο λογαριασμό ή του εργοδότη, πράγμα που αποτελεί σήμερα σημαντικό εμπόδιο στην επιχειρηματική δραστηριότητα.

Τα χαμηλά επίπεδα εταιρικής φορολογίας θα συμβάλουν στην αύξηση των οικονομικών απολαβών που προκύπτουν από την επιχειρηματικότητα και ενθαρρύνουν περισσότερους ανθρώπους να γίνουν επιχειρηματίες.

7. Με ποιο τρόπο μπορούν να ενθαρρυνθούν οι πιθανοί επιχειρηματίες να εξετάζουν τη δυνατότητα εξαγοράς μιας υπάρχουσας επιχείρησης αντί να ιδρύουν νέα (βάσεις δεδομένων αγοραστών και πωλητών, ειδική κατάρτιση για οικογενειακές επιχειρήσεις, στελέχη ή μισθωτούς σε περίπτωση εξαγοράς επιχείρησης);

Η διαδικασία της μεταβίβασης επιχείρησης θα πρέπει να γίνει περισσότερο διαφανής και να προβληθεί καλύτερα στους πιθανούς επιχειρηματίες, ως αποτελεσματικός και ικανός τρόπος για να εισέλθουν στον χώρο των επιχειρήσεων.

Η Επιτροπή έχει αναλάβει σημαντική δράση για τον εντοπισμό των ορθών πρακτικών σχετικά με τη μεταβίβαση των επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ αναμένει από το ΣΔ να εμμένει σ' αυτό το θέμα και από τα κράτη μέλη να προχωρήσουν σε ουσιαστικές βελτιώσεις, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις νομικές και φορολογικές πτυχές της μεταβίβασης επιχείρησης.

Η ΕΟΚΕ προτρέπει να δοθεί προσοχή στην καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας παύσης της λειτουργίας των επιχειρήσεων και στη στάση της κοινωνίας έναντι ιδιοκτητών-διαχειριστών που σχετίζονται με παύση της λειτουργίας των επιχειρήσεων. Αυτό συνεπάγεται τη συγκέντρωση στοιχείων σχετικά με τα αίτια της αποτυχίας των επιχειρήσεων, τη στάση των ενδιαφερομένων έναντι

όσων έχουν κλείσει μία επιχείρηση, και τη μεταχείριση των εν λόγω ιδιοκτητών-διαχειριστών από τους τραπεζικούς οργανισμούς, από το νομικό σύστημα, και από άλλους φορείς στήριξης. Το ΣΔ θα πρέπει να επιδιώξει την εξεύρεση τρόπων που να ενθαρρύνουν την καλύτερη κατανόηση εκ μέρους της κοινωνίας, του κράτους και των οργανισμών στήριξης, όσων σχετίζονται με την παύση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

8. Με ποιο τρόπο μπορούν οι επιχειρήσεις — τεχνοβλαστοί (*spin-offs*) να γίνουν πιο ελκυστικές (εξαγορά επιχειρήσεων από στελέχη, προβολή πλεονεκτημάτων, εξειδικευμένες συμβουλές, φορολογικές ελαφρύνσεις ή άλλες διατάξεις για τους εργαζόμενους και τους εργοδότες τους κατά τη φάση εκκίνησης μιας νέας επιχείρησης);

Η ΕΟΚΕ ζητά την αναθεώρηση των υφιστάμενων τρόπων προσέγγισης των επιχειρήσεων — τεχνοβλαστών στα διάφορα κράτη μέλη και την εξέταση των τρόπων ανάπτυξης της διαδικασίας αυτής.

9. Με ποιον τρόπο μπορεί η εκπαίδευση να στηρίξει την ανάπτυξη της ευαισθητοποίησης και των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος και των δεξιοτήτων (εκπαίδευση σε θέματα επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος, κύκλοι μαθημάτων για τους επιχειρηματίες, περίοδοι μαθητείας για τους σπουδαστές ώστε να εργάζονται κοντά σε έμπειρους επιχειρηματίες, περισσότερη επιχειρηματική κατάρτιση στο πανεπιστήμιο, περισσότερα προγράμματα διοίκησης επιχειρήσεων, κατάρτιση σε θέματα επιχειρηματικότητας και κρατικά ερευνητικά προγράμματα);

Όπως ήδη αναφέρθηκε στο κύριο μέρος της γνωμοδότησης, η επιχειρηματική νοοτροπία δεν μπορεί να διδαχθεί αλλά μπορεί να ενθαρρυνθεί. Σήμερα, εξαιρετικά λίγοι νέοι εξετάζουν την πιθανότητα έναρξης και διαχείρισης της δικής τους επιχείρησης ως μία ρεαλιστική και ελκυστική επιλογή καριέρας.

Περισσότεροι νέοι άνθρωποι θα πρέπει να εκτεθούν στην επιχειρηματική αντίληψη από νεαρή ηλικία. Πρέπει επίσης να δοθεί περισσότερη έμφαση στη διδασκαλία της επιχειρηματικότητας κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Η διδασκαλία θα πρέπει να αποτελεί μέρος των παραδοσιακών ακαδημαϊκών επιστημών και όχι να περικλείεται μόνο σε σπουδές διοίκησης επιχειρήσεων.

Θα πρέπει, επίσης, να ενθαρρυνθεί το ενδεχόμενο να αναλαμβάνουν ορισμένοι άνθρωποι επιχειρηματική δράση σε ωριμότερη ηλικία.

10. Με ποιο τρόπο θα μπορέσουν οι επιχειρηματικές οργανώσεις, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και οι δημόσιες αρχές να προωθήσουν την επιχειρηματικότητα (πρότυπα προς μίμηση, εκστρατείες των μέσων μαζικής επικοινωνίας, ημέρες ελεύθερης εισόδου στις επιχειρήσεις, προγράμματα επιβράβευσης επιχειρηματιών) και σε ποιο επίπεδο (ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό);

Ο αποτελεσματικότερος τρόπος για την προώθηση της επιχειρηματικότητας να διασφαλιστεί ευνοϊκότερη ισορροπία κινδύνων/ ανταμοιβής για τους ιδιοκτήτες-διαχειριστές και, συνεπώς, οι πολιτικές πρακτικές για την πραγμάτωση αυτού του στόχου θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Αυτό απαιτεί καλύτερη κατανόηση της λειτουργίας των επιχειρήσεων από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, περισσότερη ανάμιξη ενδιαμέσων οργανισμών αντιπροσώπευσης μέσω της συστηματικής διαβούλευσης από αρχικό στάδιο, και συνεκτικότερη προσέγγιση της επιχειρηματικής πολιτικής σε όλα τα επίπεδα.

Η χρήση προτύπων προς μίμηση, οι εκστρατείες των μέσων μαζικής επικοινωνίας και η βελτίωση των ικανοτήτων των επιχειρηματιών μπορούν οπωσδήποτε να βοηθήσουν, άποψη όμως της ΕΟΚΕ είναι ότι οι οργανισμοί αντιπροσώπευσης καθώς και άλλοι ενδιαμέσοι οργανισμοί βρίσκονται σε καλύτερη θέση από τις δημόσιες αρχές για να ικανοποιήσουν αυτή την ανάγκη.

Η ΕΟΚΕ τονίζει, επίσης, το γεγονός ότι η επιχειρηματικότητα δεν αποτελεί τη σωστή επιλογή για όλους και, συνεπώς, οι προσπάθειες προώθησης θα πρέπει να επικεντρώνουν περισσότερο στην αλλαγή της αντίληψης του κοινού παρά στην προσπάθεια ενθάρρυνσης όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων να γίνουν οι ίδιοι επιχειρηματίες.

8. Καταληκτικά σχόλια

8.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την Πράσινη Βίβλο και τον επείγοντα χαρακτήρα που απέδωσε στις ανησυχίες σχετικά με την ευρωπαϊκή επιχειρηματική πολιτική που εξέφρασαν υπάλληλοι, πολιτικοί, και ενδιαφερόμενοι. Για να αποκτήσει μακροπρόθεσμη αξία αυτή η διαδικασία, είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός ενός φιλόδοξου και ταυτόχρονα προσεκτικού ΣΔ.

8.2. Είναι σαφές ότι η βελτίωση της ισορροπίας κινδύνων/ ανταμοιβής κατέχει κεντρική θέση σε κάθε αύξηση επιχειρηματικής δραστηριότητας και θα πρέπει να αποτελεί ένα από τα θέματα του ΣΔ.

8.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η κρατική πολιτική θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης και να αντιμετωπιστούν πρώτα τα πιο επείγοντα θέματα, εάν πρόκειται μελλοντικά να επιτευχθούν όλοι οι στόχοι. Στο ευρύ πλαίσιο των πολιτικών τομέων που καλύπτει η Πράσινη Βίβλος είναι απαραίτητο το ΣΔ να δίνει προτεραιότητα σε συγκεκριμένους τομείς πολιτικής δράσης.

8.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ορισμένους βασικούς τομείς ανάληψης δράσης, στους οποίους θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα το ΣΔ:

- Βελτίωση της πρόσβασης των μικρών επιχειρήσεων σε δημόσιες συμβάσεις.
- Αναθεώρηση των φορολογικών καθεστώτων στο πλαίσιο των οποίων λειτουργούν οι ΜΜΕ στην Ευρώπη, αξιολογώντας τα επίπεδα φορολογίας, τα διοικητικά θέματα και τη συλλογή φόρων.
- Καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας παύσης της λειτουργίας μίας επιχείρησης και η στάση της κοινωνίας προς τους ιδιοκτήτες-διαχειριστές που σχετίζονται με το κλείσιμο μιας επιχείρησης.
- Ανάληψη δράσης για την προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας και της ενθάρρυνσης ολόενα και περισσότερων ανθρώπων με επιχειρηματικό πνεύμα να γίνουν επιχειρηματίες.
- Ανάπτυξη πιο συστηματικών πληροφοριών αξιολόγησης της κοινωνικής δραστηριότητας για τις μικρές επιχειρήσεις, ώστε να διευκολυνθεί η συγκριτική ανάλυση της απόδοσης των ΜΜΕ και να είναι δυνατή η ενημέρωση σχετικά με κατάλληλες πολιτικές.

8.5. Η βελτίωση της επιχειρηματικής πολιτικής θα έχει θετικά αποτελέσματα μόνο εάν εφαρμοστεί αποτελεσματικά. Άποψη της ΕΟΚΕ συνεπώς είναι ότι ανάλογη κάθε μίας από τις προτεραιότητες του ΣΔ θα πρέπει να είναι και η στρατηγική που θα εφαρμοστεί. Κάθε στρατηγική θα πρέπει να θέσει στόχους πολιτικής δράσης και χρονικά περιθώρια. Προπάντων, οι προτεραιότητες θα πρέπει να δηλώνουν το επίπεδο ευθύνης σε ό,τι αφορά την εφαρμογή: ΕΕ, εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό.

8.6. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει επανειλημμένα ότι η διενέργεια διαβουλεύσεων με τις οργανώσεις εκπροσώπησης των επιχειρήσεων σε διάφορα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων που εκπροσωπούν τις μικρές επιχειρήσεις, σύμφωνα με τη δέκατη σύσταση του Χάρτη, είναι η μόνη μέθοδος ώστε να διασφαλιστεί ότι τα ευρωπαϊκά μέτρα είναι κατάλληλα για τα διάφορα είδη επιχειρήσεων και είναι δυνατόν να εφαρμοστούν στην πράξη. Η ΕΟΚΕ ζητά οι οργανώσεις που εκπροσωπούν τις μικρές επιχειρήσεις να συμμετάσχουν άμεσα στην ανάπτυξη του σχεδίου δράσης διαμέσου διαβουλεύσεων ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του σχεδίου και των πρακτικών μέτρων που θα υιοθετηθούν.

8.7. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι, μολονότι έχει σημειωθεί πραγματικά πρόοδος όσον αφορά την υλοποίηση του ευρωπαϊκού Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις σε επίπεδο κρατών μελών και Κοινότητας, τα μέχρι τούδε αποτελέσματα παραμένουν ανεπαρκή. Από κοινού με το Κοινοβούλιο, έχει ζητήσει να αποκτήσει ο Χάρτης νομική ισχύ, γιατί διαφορετικά δεν θα είναι παρά μια απλή δήλωση πολιτικών προθέσεων που δεν στηρίζεται σε ένα πραγματικό, εδελούσιο σχέδιο που καταρτίστηκε κατόπιν συνεννοήσεων. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει επανειλημμένα στις γνωμοδοτήσεις της ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε συχνότερα τον Χάρτη ως

αιτιολογία δράσεων που είχαν ήδη σχεδιαστεί προς όφελος των επιχειρήσεων εν γένει και όχι ειδικά για τις μικρές επιχειρήσεις.

8.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η εαρινή Σύνοδος Κορυφής και τα πρόσφατα Συμβούλια ανταγωνιστικότητας ζήτησαν την καλύτερη εφαρμογή του Χάρτη. Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο να μεριμνήσει γι αυτό λαμβάνοντας επίσημη απόφαση στην οποία θα διευκρινίζεται ότι:

- Κανένα νομοθετικό ή οιοδήποτε νομοθετικό κείμενο το οποίο έχει ενδεχομένως αντίκτυπο στις ΜΜΕ δεν μπορεί να υποβληθεί από την Επιτροπή εκτός και εάν στηρίζεται σε διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις που έχουν διεξαχθεί με τις οργανώσεις που εκπροσωπούν τις μικρές επιχειρήσεις,
- Πριν υιοθετηθεί οποιαδήποτε κοινοτική απόφαση, η Επιτροπή πρέπει να διεξαγάγει ανάλυση του αντίκτυπου αυτής για τις μικρές και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις,
- Όλα τα κοινοτικά προγράμματα τα οποία ενδέχεται να επηρεάσουν τις μικρές επιχειρήσεις θα περιλαμβάνουν ειδικά μέτρα υπέρ αυτών, σύμφωνα με το περιεχόμενο του Χάρτη.

8.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι, στις προτάσεις της, η Συντακτική Συνέλευση δεν κάνει καμία αναφορά στις επιχειρήσεις, τους επιχειρηματίες και το επιχειρηματικό πνεύμα. Καλεί την Διακυβερνητική Διάσκεψη να υιοθετήσει την πολιτική αυτή και στο μελλοντικό Σύνταγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει αναφορά στις επιχειρήσεις και τις μικρές επιχειρήσεις και όχι μόνο στη βιομηχανία εν γένει και καλεί τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν την προσπάθεια αυτή στη Διακυβερνητική Διάσκεψη.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH